

MAGDALENA BUDYN-KULIK ■ PATRYCJA KOZŁOWSKA-KALISZ
MAREK KULIK ■ MAREK MOZGAWA

MAREK MOZGAWA
REDAKCJA

KODEKS WYKROCZEŃ

KOMENTARZ

KODEKS
WYKROCZEŃ

W SERII

KOMENTARZE

UKAZAŁY SIĘ:

KODEKS KARNY. CZĘŚĆ OGÓLNA

KOMENTARZ

REDAKCJA JACEK GIEZEK

USTAWA O FUNDACJACH

KOMENTARZ

HENRYK CIOCH, ANDRZEJ KIDYBA

PRAWO AUTORSKIE I PRAWA POKREWNE

KOMENTARZ

**JANUSZ BARTA, MONIKA CZAJKOWSKA-DĄBROWSKA,
ZBIGNIEW CWIĄKAŁSKI, RYSZARD MARKIEWICZ, ELŻBIETA TRAPLE**

PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA

KOMENTARZ

KRZYSZTOF GRUSZECKI

PRAWO O POSTĘPOWANIU PRZED SĄDAMI ADMINISTRACYJNYMI

KOMENTARZ

**BOGUSŁAW DAUTER, BOGUSŁAW GRUSZCZYŃSKI,
ANDRZEJ KABAT, MAŁGORZATA NIEZGÓDKA-MEDEK**

KODEKS PRACY

KOMENTARZ

REDAKCJA KAZIMIERZ JAŚKOWSKI

MAGDALENA BUDYN-KULIK ■ PATRYCJA KOZŁOWSKA-KALISZ
MAREK KULIK ■ MAREK MOZGAWA

MAREK MOZGAWA
REDAKCJA

KODEKS WYKROCZEŃ

KOMENTARZ

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2007

Stan prawny na 1 sierpnia 2007 r.

Redaktor prowadzący:
Agata Czuj

Wydawca:
Ewa Placheta

Skład, łamanie:
Radosław Przyborowski; Faktoria Wyrazu Sp. z o.o.

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN: 978-83-7526-590-3

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Druk i oprawa: Drukarnia Diecezjalna w Sandomierzu, ul. Żeromskiego 4, 27-600 Sandomierz

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Akty prawne	9
Periodyki	10
Inne	11
Wykaz najczęściej powoływanej literatury	11
Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. — Kodeks wykroczeń	13
CZĘŚĆ OGÓLNA	15
Rozdział I	
Zasady odpowiedzialności (art. 1–17)	15
Rozdział II	
Kary, środki karne i zasady ich wymiaru (art. 18–39).....	76
Rozdział III	
Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego (art. 40–41)	130
Rozdział IV	
Warunkowe zawieszenie kary aresztu (art. 42–44)	133
Rozdział V	
Przedawnienie orzekania, wykonania kary oraz zatarcie ukarania (art. 45–46)	137
Rozdział VI	
Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych (art. 47).....	141
Rozdział VII	
Stosunek do ustaw szczególnych (art. 48).....	165

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	166
Rozdział VIII	
Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu (art. 49–64)	166
Rozdział IX	
Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym (art. 65–69).....	234
Rozdział X	
Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia (art. 70–83).....	251
Rozdział XI	
Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji (art. 84–103)	285
Rozdział XII	
Wykroczenia przeciwko osobie (art. 104–108).....	359
Rozdział XIII	
Wykroczenia przeciwko zdrowiu (art. 109–118).....	368
Rozdział XIV	
Wykroczenia przeciwko mieniu (art. 119–131).....	398
Rozdział XV	
Wykroczenia przeciwko interesom konsumentów (art. 132–139)	451
Rozdział XVI	
Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej (art. 140–142).....	477
Rozdział XVII	
Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego (art. 143–145)	484
Rozdział XVIII	
Wykroczenia przeciwko obowiązkowi ewidencji (art. 146–147a).....	494
Rozdział XIX	
Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe (art. 148–166).....	504

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. — Przepisy wprowadzające Kodeks wykroczeń	559
Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. — Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	567
Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2002 r. w sprawie nakładania grzywien w drodze mandatu karnego.....	616
Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 listopada 2003 r. w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń.....	620
Rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych	644

Wykaz skrótów

Akty prawne

- k.c.** — ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.k.** — ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 533 z późn. zm.)
- k.k.s.** — ustawa z dnia 10 września 1999 r. — Kodeks karny skarbowy (Dz. U. Nr 83, poz. 930 z późn. zm.)
- k.k.w.** — ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- k.m.** — ustawa z dnia 18 września 2001 r. — Kodeks morski (Dz. U. Nr 138, poz. 1545 z późn. zm.)
- k.p.** — ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. — Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.p.c.** — ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- k.p.k.** — ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.w.** — ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. — Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148 z późn. zm.)
- k.r.o.** — ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. — Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
- k.w.** — ustawa z dnia 20 maja 1971 r. — Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 109, poz. 756)
- Konstytucja RP** — Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- u.p.n.** — ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.)

Periodyki

- Annales UMCS** — Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio G, Ius
- Biul.Inf. SN** — Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
- CzPKiNP** — Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
- DPP** — Demokratyczny Przegląd Prawniczy
- GS** — Gazeta Sądowa
- GSP-Prz.Orz.** — Gdańskie Studia Prawnicze (Przegląd Orzecznictwa)
- KZS** — Krakowskie Zeszyty Sądowe
- Mon.Praw.** — Monitor Prawniczy
- NP** — Nowe Prawo
- OSA** — Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSNKW** — Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Karna i Wojskowa
- OSNPG** — Orzecznictwo Sądu Najwyższego, wydawnictwo Prokuratury Generalnej
- OSN w SK** — Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach karnych (pełny urzędowy zbiór orzeczeń Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego)
- OSP** — Orzecznictwo Sądów Polskich
- OSPika** — Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
- OTK ZU** — Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy
- PiM** — Prawo i Medycyna
- PiP** — Państwo i Prawo
- PPK** — Przegląd Prawa Karnego
- Pr.Bank.** — Prawo Bankowe
- Prob.Praw.** — Problemy Praworzędności
- Prok. i Pr.** — Prokuratura i Prawo
- Prz.Pol.** — Przegląd Policynjny
- PS** — Przegląd Sądowy
- RPiE** — Ruch Prawniczy i Ekonomiczny
- RPEiS** — Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
- SMO** — Służba Milicji Obywatelskiej
- SP** — Studia Prawnicze
- SPE** — Studia Prawno-Ekonomiczne
- ST** — Samorząd Terytorialny
- WPP** — Wojskowy Przegląd Prawniczy
- ZKA** — Zagadnienia Karno-Administracyjne

ZN UMK — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
 ZW — Zagadnienia Wykroczeń

Inne

NSA — Naczelny Sąd Administracyjny
 RM — Rada Ministrów
 SA — sąd apelacyjny
 SN — Sąd Najwyższy
 SO — sąd okręgowy
 TK — Trybunał Konstytucyjny

Wykaz najczęściej powoływanej literatury

- Andrejew, Świda, Wolter** — I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973
- Bafia, Egierska, Śmietanko** — J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanko, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980
- Bafia, Mioduski, Siewierski** — J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz, t. I, Część ogólna*, Warszawa 1987
Kodeks karny. Komentarz, t. II, Część szczególna, Warszawa 1987
- Bojarski** — T. Bojarski, *Polskie prawo wykroczeń*, Warszawa 2005
- Bojarski, Świda** — M. Bojarski, Z. Świda, *Podstawy materialnego i procesowego prawa o wykroczeniach*, Wrocław 2002
- Bojarski, Radecki** — M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2006
- Bojarski, Giezek, Sienkiewicz** — M. Bojarski, J. Giezek, Z. Sienkiewicz, *Prawo karne materialne: część ogólna i szczególna*, Warszawa 2004
- Gardocki** — L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2006
- Góral, Komentarz** — R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz z orzecnictwem*, Warszawa 2005
- Górniok i in.** — O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz, t. I-II*, Gdańsk 2005
- Kasicki, Wiśniewski** — G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń z komentarzem*, Warszawa 2002
- Kotowski** — W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Zakamycze 2004

- Marek, Prawo** — A. Marek, *Prawo wykroczeń*, Warszawa 2005
- Marek, Komentarz** — A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2006
- Makarewicz, Kodeks** — J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1938
- Mozgawa i in.** — M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Zakamycze 2006
- Nisenson, Siewierski** — J. Nisenson, M. Siewierski, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach z komentarzem*, Warszawa 1938
- Peiper** — L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego*, Kraków 1936
- Rejman i in.** — E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks karny — komentarz, Część ogólna. Komentarz*, pod red. G. Rejman, Warszawa 1999
- Stefański, Komentarz** — R.A. Stefański, *Wykroczenia drogowe. Komentarz*, Zakamycze 2005
- Wojciechowski** — J. Wojciechowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1999
- Wąsek I** — A. Wąsek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–221*, Warszawa 2004
- Wąsek II** — A. Wąsek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 222–316*, Warszawa 2005
- Zoll I** — A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Komentarz. Część ogólna, t. I*, Zakamycze 2004
- Zoll II** — A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Komentarz. Część szczególna, t. II*, Zakamycze 2006
- Zoll III** — A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Komentarz. Część szczególna, t. III*, Zakamycze 2006

Ustawa

z dnia 20 maja 1971 r.

Kodeks wykroczeń

(tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 109, poz. 756)

CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział I Zasady odpowiedzialności

Literatura: Andrejew I., *Zasady prawa karnego*, Warszawa 1964; Andrejew I., *Ustawowe znamiona czynu. Typizacja i kwalifikacja przestępstw*, Warszawa 1978; Bojarski M., glosa do wyroku SN z 4 lutego 2002 r., V KKN 389/01, OSP 2002, z. 12, poz. 166; Bojarski M., *Nowelizacja kodeksu wykroczeń*, Mon.Praw. 1998, nr 11; Bojarski M., *W sprawie społecznego niebezpieczeństwa wykroczeń*, ZW 1986, nr 3; Bojarski M., Sienkiewicz Z., Świda Z., Siwik Z., *Prawo o wykroczeniach*, Wrocław 1983; Bojarski M., Giezek J., Sienkiewicz Z., *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2004; Bojarski T., *Przestępstwo a wykroczenie (w:) Problemy ewolucji prawa karnego*, Lublin 1990; Bojarski T., *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2006; Bryk J., Enerlich M., Kupiński R., Nowicka I., *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1999; Buchała K., *Przypisanie zachowania popełnionego w stanie niepoczytalności (poczytalności umniejszonej) spowodowanej odurzeniem się lub silnym afektem*, SP 1998, nr 1–2; Buchała K., Zoll A., *Polskie prawo karne materialne*, Warszawa 1994; Buchała K., Zoll A., *Kodeks karny. Komentarz. Część ogólna*, Zakamycze 1998; Cieślak M., *Pojęcie czynu na tle przesłanek odpowiedzialności karnej w obowiązującym prawie polskim*, Zeszyty Naukowe Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego 1987, nr 15; Cieślak M., *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1990; Cieślak M., Spett K., Szymusik A., Wolter W., *Psychiatria w procesie karnym*, Warszawa 1991; Cwiąkałski Z., Zoll A., *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu prawa karnego materialnego za II półrocze 1985 r.*, NP 1987, nr 2; Daszkiewicz K., *Przestępstwo z premedytacją*, Warszawa 1968; Daszkiewicz K., *Przestępstwa z afektu w polskim prawie karnym*, Warszawa 1982; Daszkiewicz K., *Poczytalność zmniejszona — kontrowersje i postulaty (w:) R. Rutkowski, Z. Majchrzyk (red.), Materiały VII Krajowej Konferencji Sekcji Psychiatrii Sądowej PTP pt. „Teoria i praktyka oceny poczytalności”*. Cedzyna 9–11.06.1988, Warszawa 1988; Dębski R., *Pozaustawowe znamiona przestępstwa*, Łódź 1995; Frankowski S., *Przestępstwa kierunkowe w teorii i praktyce*, Warszawa 1970; Gajdus D., *Czynny żal w prawie karnym*, Toruń 1984; Gardocki L., *Zagadnienia internacjonalizacji odpowiedzialności karnej za przestępstwa popełnione za granicą*, Warszawa 1979; Gardocki L., *Zasady obowiązywania ustawy*, Palestra

1996, z. 3–4; Gierowski J.K., *Niepoczytalność i poczytalność zmniejszona w świetle współczesnej psychologii* (w:) R. Rutkowski, Z. Majchrzyk (red.), *Materiały VII Krajowej Konferencji Sekcji Psychiatrii Sądowej PTP pt. „Teoria i praktyka oceny poczytalności”*. Cedzyna 9–11.06.1988, Warszawa 1988; Gierowski J.K., *Rola biegłego psychologa w opiniowaniu o poczytalności — problemy diagnostyczne i kompetencyjne* (w:) J.K. Gierowski, A. Szymusik, *Postępowanie karne i cywilne wobec osób zaburzonych psychicznie*, Kraków 1996; Giezek J., *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Kolonia Ltd 2000; Gostyński Z., *Prawo wykroczeń w zarysie*, Katowice 1987; Góral R., *Kodeks karny. Praktyczny komentarz z orzecnictwem*, Warszawa 2005; Górecki P., *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich — po nowelizacji*, Prok. i Pr. 2001, nr 5; Gromek K., *Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, Warszawa 2001; Grudziński W., *Z problematyki złego zamiaru ogólnego przy przestępstwach uszkodzenia ciała*, *Palestra* 1963, z. 10; Gubiński A., *Prawo karno-administracyjne*, Warszawa 1972; Gubiński A., *Wielość czynów a jedność wykroczenia*, *ZW* 1977, nr 2; Gubiński A., *Część ogólna prawa wykroczeń. Założenia i propozycje*, *ZW* 1990, nr 2–3; Gubiński A., *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1995; Gubiński A., *W kwestii ustawy względniejszej dla sprawcy*, *ZW* 1973, nr 1; Grzegorzczak T., Gubiński A., *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1989; Grzegorzczak T., *Nowela do prawa wykroczeń. Komentarz*, Zakamycze 1999; Grzegorzczak T., Olszewski M., *Prawo o wykroczeniach*, Łódź 1987; Guś J., Sykuna S., *Usprawiedliwiona nieświadomość zagrożenia karą jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność za wykroczenie*, *PS* 2005, nr 5; Kaczmarek T., *Psychologiczne i ustawowe kryteria odróżniania nieletnich od dorosłych w polskim prawie karnym*, *NP* 1990, nr 1–3; Kaczmarek T., *Spory wokół charakteru odpowiedzialności karnej sprawców przestępstw popełnionych w warunkach zawinionej niepoczytalności*, *PiP* 2004, z. 1; Kaczmarek T., Giezek J., *O subiektywnym przypisaniu nieświadomego przestępstwa nieumyślnego* (w:) T. Kaczmarek (red.), *Teoretyczne problemy odpowiedzialności karnej w polskim oraz niemieckim prawie karnym. Materiały polsko-niemieckiego sympozjum prawa karnego*. Karpacz, maj 1990, Wrocław 1990; Kardas P., *Teoretyczne podstawy odpowiedzialności karnej za przestępne współdziałanie*, Zakamycze 2001; Kardas P., *Regulacja współdziałania przestępnego jako podstawa zwalczania przestępczości zorganizowanej*, *Prok. i Pr.* 2002, nr 10; Kubicki L., *Przestępstwa popełnione przez zaniechanie*, Warszawa 1975; Leszczyński J., *Niepoczytalność sprawców przestępstw oraz czynów zabronionych i jej kryminologiczne konsekwencje*, *Prz.Pol.* 1995, nr 1; Lubelski M., Stanik J.M., Marek A., *Zbieg przestępstw i wykroczeń*, *NP* 1970, nr 9; Lachowski J., *Stan wyższej konieczności w prawie karnym*, Warszawa 2005; Malinowski A., *Podstawowe zagadnienia w orzecznictwie sądowo-psychiatrycznym*, Warszawa 1961; Marek A., *Polskie prawo wykroczeń*, Warszawa 1987; Marek A., *Materiałna definicja wykroczenia*, *ZN UMK*, *Prawo X*, Toruń 1971; Mąciór W., *Zbieg przepisów jako problem logiczny i prawny*, *PiP* 1975, z. 1; Mąciór W., *Postacie zjawiskowe przestępstwa w ujęciu kodeksu karnego PRL z 1969 r.*, *PiP* 1971, z. 11; Niezgoda Z., *Prawo wykroczeń*, *Przemysł* 2001; Olszewski M., *Jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia*, *NP* 1972, nr 4; Paprzycki L.K., Błachnio-Paprzycki A., Paprzycki R., *Opiniowanie psychiatryczne i psychologiczne w procesie karnym*, Kraków 2002; Pastwa-Wojciechowska B., *Naruszanie norm prawnych w psy-*

chopatii. Analiza kryminologiczno-psychologiczna, Gdańsk 2004; Pietrzyk A., *Psychologiczne kryteria niepoczytalności i poczytalności zmniejszonej — refleksje biegłego psychologa dla prawników*, Palestra 1993, z. 12; Pionkowski J., *Poczytalność zmniejszona*, Zdrowie Psychiczne 1970, nr 3–4; Pohl L., *Formy stadialne czynu zabronionego w odniesieniu do podżegania i pomocnictwa według kodeksu karnego z 1997 r.*, RPEiS 2001, nr 1–2; Popławski H., *Problem granic przestępstwa i wykroczenia*, NP 1973, nr 9; Popławski H., *Zarys prawa o wykroczeniach*, Gdańsk 1974; Radecki W., *Normatywne ujęcie wykroczenia*, Prok. i Pr. 2003, nr 2; Ratajczak A., *Materialnoprawne problemy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, PiP 1983, z. 2; Rosenhan D.L., Seligman M.E.P., *Psychopatologia*, Warszawa 1994, t. 2; Roxin C., *Problematyka obiektywnego przypisania (w:) T. Kaczmarek (red.), Teoretyczne problemy odpowiedzialności karnej w polskim oraz niemieckim prawie karnym. Materiały polsko-niemieckiego sympozjum prawa karnego*, Karpacz, maj 1990, Wrocław 1990; Rutkowski R., *Kontrowersje w sprawie odpowiedzialności karnej osób z zaburzeniami psychicznymi (w:) R. Rutkowski, Z. Majchrzyk (red.), Materiały VII Krajowej Konferencji Sekcji Psychiatrii Sądowej PTP pt. „Teoria i praktyka oceny poczytalności”*. Cędzyna 9–11.06.1988, Warszawa 1988; Skupiński J., *Model polskiego prawa o wykroczeniach*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974; Spotowski A., *Funkcja niebezpieczeństwa w prawie karnym*, Warszawa 1990; Szymusik A., *Dyskusyjne problemy orzecznictwa psychiatryczno-psychologicznego w stanach afektywnych. Materiały IX Krajowej Konferencji Sekcji Psychiatrii Sądowej PTP pt. Stany afektywne w opiniowaniu sędowo-psychiatrycznym*, Warszawa 1991; Tarnawski M., *Niepoczytalność i poczytalność zmniejszona — de lege lata i de lege ferenda (w:) R. Rutkowski, Z. Majchrzyk (red.), Materiały VII Krajowej Konferencji Sekcji Psychiatrii Sądowej PTP pt. „Teoria i praktyka oceny poczytalności”*. Cędzyna 9–11.06.1988, Warszawa 1988; Tyszkiewicz L., *Współdziałanie przestępne i główne pojęcia z nim związane w polskim prawie karnym*, Poznań 1964; *Uzasadnienie rządowego projektu kodeksu karnego (w:) Nowe kodeksy karne z uzasadnieniami*, Warszawa 1997; Tyszkiewicz L., *Wybrane zagadnienia psychologii dla prawników*, Warszawa 1986; Waltoś S., *Konsekwencje prawne zbiegu znamion przestępstwa i wykroczenia*, PiP 1970, z. 11; Wąsek A., *Zamiechanie i obrona konieczna w prawie karnym*, Annales UMCS 1972, Sectio G; Wąsek A., *Odpowiedzialność karna za nieprzeszkodzenie przestępstwu*, Warszawa 1973; Wąsek A., *Współsprawstwo w polskim prawie karnym*, Warszawa 1977; Wąsek A., *Problematyka kontratypów przy przestępstwach nieumyślnych*, Palestra 1988, z. 10; Wąsek A., *Sporne kwestie stanu wyższej konieczności w prawie karnym*, PPK 1997, nr 7; Wilk L., *Stan wyższej konieczności przy przestępstwach przeciwko mieniu*, PPK 1997, nr 22; Wolter W., *Nauka o przestępstwie*, Warszawa 1973; Znamierowski C., *Wina i odpowiedzialność*, Warszawa 1957; Zoll A., *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu*, Warszawa 1982.

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5.000 złotych lub nagany.

§ 2. Nie popełnia wykroczenia sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

1. Przepis określa podstawowe zasady odpowiedzialności za wykroczenie jako **kategorii czynu zabronionego pod groźbą kary**. Wykroczenia stanowią drobne czyny karalne, oddzielone od przestępstw i poddane odrębnej normatywnej regulacji. Z treści art. 1 k.w. można wywieść ogólną definicję wykroczenia jako czynu społecznie szkodliwego, zabronionego przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 zł lub nagany, bezprawnego i zwinionego (por. Marek, *Prawo*, s. 34; Bojarski, s. 58).

2. Z formalnego punktu widzenia wystarczające jest, aby czyn stanowiący wykroczenie był zabroniony pod groźbą kary przez ustawę, która obowiązuje w czasie jego popełnienia. W ten sposób realizuje się funkcja gwarancyjna prawa wykroczeń (*nullum crimen [ściślej — nulla contraven-tio] sine lege poenali anteriori*). Czyn jest zabroniony przez ustawę, jeśli dyspozycja normy prawa wykroczeń zawiera opis takiego czynu, za który grozi określona w sankcji kara. Poprzez wskazanie w ustawie cech zabronionego jako wykroczenie zachowania (tj. **zespołu ustawowych znamion**) następuje jego **typizacja**; poszczególne zespoły znamion tworzą zatem określone typy wykroczeń, umiejscowione bądź w części szczególnej kodeksu wykroczeń, bądź też w ustawach pozakodeksowych. W świetle art. 47 § 1 k.w. czynem zabronionym (jako wykroczenie) może być tylko zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej. Ustawowe znamiona wykroczenia podlegają udowodnieniu w postępowaniu w sprawie o wykroczenia, tj. określony czyn może być uznany za wykroczenie i być podstawą odpowiedzialności, jeśli zawiera wszystkie cechy zawarte w ustawowym typie wykroczenia (Bojarski (w:) Bojarski, Świda, s. 37; por. też Bojarski, s. 63–64).

3. Z treści art. 1 k.w. wynika wymóg typizacji czynów zabronionych jako wykroczenia tylko w akcie prawnym o **randze ustawowej**, co jednocześnie wyłącza możliwość penalizacji tego typu zachowań w drodze aktów niższego rzędu (np. rozporządzeń). Dopuszczalne jest natomiast doprecyzowywanie ustawowych znamion wykroczeń w akcie niższej rangi (np. rozporządzeniu). Wówczas mamy do czynienia z tzw. dyspozycjami blankietowymi. Zwrócić natomiast należy uwagę, że sama sankcja za naruszenie normy zakazującej lub nakazującej musi być zawsze określona w akcie prawnym o randze ustawowej (M. Bojarski (w:) Bojarski, Świda, s. 47). Tak

więc źródłem prawa wykroczeń nie może być zwyczaj, orzecznictwo sądowe, poglądy doktryny (por. też art. 42 Konstytucji RP).

4. Zasada *nullum crimen sine lege* zawiera w sobie także postulat maksymalnej określoności czynów zabronionych jako wykroczenia, tj. takiego kształtowania ustawowych znamion poszczególnych typów wykroczeń, ażeby ustawowy zakaz i jego granice były czytelne, przejrzyste, jasne dla adresata, tak aby możliwe było odróżnienie od siebie poszczególnych typów czynów zabronionych jako wykroczenia, oddzielenie wykroczeń od przestępstw i rozgraniczenie sfery czynów zabronionych od zachowań dozwolonych, zgodnych z prawem.

5. Treść art. 1 k.w. przesądza o istnieniu w prawie wykroczeń zakazu stosowania analogii i wykładni rozszerzającej na niekorzyść sprawcy; podstawą odpowiedzialności za wykroczenie nie może być więc tylko podobieństwo do czynu opisanego w ustawie, ale pełna zgodność badanego zachowania z takim opisem.

6. Aby możliwa była odpowiedzialność za wykroczenie, czyn musi być czynem zabronionym przez ustawę jako wykroczenie **w czasie jego popełnienia**, tj. w czasie, gdy sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany (art. 4 § 1); późniejsze (tj. po popełnieniu czynu) objęcie karalnością określonych zachowań nie może rozciągać się na czyny popełnione przed wejściem w życie ustawy wprowadzającej penalizację tych czynów jako wykroczeń.

7. Kodeks wykroczeń nie określa wykroczenia jedynie w sposób formalny, tj. wyłącznie jako czynu zabronionego przez ustawę, zagrożonego karą aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 zł lub nagany, lecz wprowadza także jego cechę materialną — społeczną szkodliwość. Ujęcie zatem wykroczenia wynikające z treści art. 1 k.k. jest **formalno-materialne**, bowiem czyn musi nie tylko być formalnie zabroniony przez ustawę, ale również społecznie szkodliwy.

8. Wykroczeniem musi być czyn społecznie szkodliwy; społeczna szkodliwość to tzw. materialna treść wykroczenia, która oznacza społeczną rację karalności określonych zachowań jako wykroczeń i wyraża ujemną ocenę takiego czynu, jako niosącego naruszenie lub zagrożenie dla dóbr prawnie chronionych. Stopień społecznej szkodliwości jest podstawą podziału czynów zabronionych na przestępstwa i wykroczenia — wykroczenie może wykazywać znikomy stopień społecznej szkodliwości, podczas gdy przestępstwem jest tylko taki czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest wyższa niż znikoma (por. art. 1 § 2 k.k.). Różnica w zakresie mate-